Amerika'da Paradigma Değişimi: NSA ve İstihbaratın Denetimi*

Bugün Amerikan toplumu konuyu keyfi, orantısız ve denetimsiz bir şekilde kişisel mahremiyetin -dolayısıyla da anayasanın- ihlali penceresinden tartışıyor.

Eski pazar ve ticaret anlayışı iyiden iyiye değişti; sanal pazarlar ve daha da ötesinde sanal ticaretin toplam içindeki payı giderek genişledi. Bugünün pazar anlayışında 'hizmet', 'uygulama' ya da 'yazılım' cinsinden metaların tüketicinin kullanımına sunulması söz konusu. Tüketicinin ise bu hizmete erişmesi için verebileceği iki şey var: Para ve/ya kişisel veri. Bir başka deyişle cüzi bir ücret ve/ya kişisel verilerimizi sunarak, karşılığında bir 'hizmet' satın alabilmek mümkün. Sanal dünyanın tüketicileri çoğu zamansa 'parasız' ürünleri tercih ederek karşılığında tüm kişisel verilerini satıcıya sunmayı baştan kabul ediyor. Şimdilik karşılıklı rıza ekseninden yürüyor gibi görünen bu veri alışverişinin, son derece büyük sorunlara gebe olduğu yavaştan görülmeye başladı bile…

Bugün artık, sahip oldukları altyapı sayesinde büyük boyutlardaki verileri depolayabilen dev internet şirketleri var. Bu şirketler, şirket verilerinizi sizin için koruyor; kişisel mesaj, fotoğraf, mail, yazışma, rehber kayıtlarınızı daha hızlı, kolay ve masrafsız ulaşabilmeniz için saklıyor. Bu ilişkide her iki taraf da memnun: Müşteriler, aldıkları hizmetle iletişim maliyetinin sıfıra yaklaşmasından, davaların hızlanmasından, e-haciz dönemine geçilmesinden, bankacılık işlemlerinin kuyruklarda beklemek yerine anında yapılmasından, kısacası hayatın kolaylaşmasından; şirketler ise 'veri madenciliği' sayesinde müşterilerinin ihtiyaçlarını tespit

* Bu analiz, ilk olarak 29 Kasım 2013 tarihinde Radikal Gazetesi Yorum sayfasında yayınlanmıştır. http://www.radikal.com.tr/yorum/amerikada-paradigma-degisimi-nsa-ve-istihbaratin-denetimi-1163496/

ederek yeni ürünleri piyasaya sürmekten, yani hiç risk almadan zenginliklerini arttırabilir hale gelmekten…

Bu karşılıklı memnuniyet tablosuna karanlık bir gölge düşüren şey, eski CIA ajanı Edward Snowden'ın geçen haziran ayında ortaya çıkardığı belgeler oldu. Açığa çıkarılan belgeler, NSA'nın Facebook, Google, AOL, Microsoft, Apple ve Yahoo gibi büyük internet şirketlerinin sunucularına gerçek zamanlı olarak PRISM (Protect, Respond, Inform, Secure and Monitor) programı sayesinde girebildiğini gösteriyordu. Şirketler ise NSA'nın, hizmet sunucuları ile dünyanın dört bir yanındaki kullanıcılar arasındaki ana iletişim noktalarına gizlice ve kendi rızaları dışında girdiği iddiasında.

Hedefli gözetimden toptan gözetime

NSA ifşaatları, esasında 11 Eylül saldırısı sonrası Amerika'da özgürlük- güvenlik dengesinin güvenlik lehine bozulmasına işaret ediyor. Öyle ki aralıklarla çıkarılan Vatanseverlik Yasası, Amerika'yı Koruma Yasası, Terörist Gözetleme Yasası gibi geniş yetkili kanunlarla ibre giderek Amerikan vatandaşlarına doğru döndü.

Yurtdışı istihbaratına odaklanan NSA basit bir mantıkla çalışıyor: Önemli bir kısmı Amerika üzerinden geçen küresel iletişimin/internet trafiğinin denetlenmesi. Çünkü bu iletişim ağı içerisinde teröristlerin, tehditlerin ve suçluların tüm iletişim ve haberleşme verileri akıyor. Ancak elbette bu iletişim ağı içerisinde kötü niyetli kullanıcılar ve hatta teröristler kadar Amerikan vatandaşları da yer alıyor. Öyle ki NSA, yabancıların ve dış tehditlerin iletişim kanallarını dinlemeye alırken teknik açıdan kaçınılmaz olarak, Amerikalılara ait verileri de depoladı, analiz ve tasnif etmek zorunda kaldı.

Öte yandan hem gelişen teknoloji hem de dar ve kapalı istihbarat bürokrasisi, istihbarat faaliyetlerinin geleneksel denetim mekanizmalarını işlevsiz bıraktı. Örneğin, 2008-2012 yılları arasında istihbarat faaliyetlerini denetleyen gizli FISA mahkemesi önüne getirilen 8591 başvurunun sadece iki tanesi reddedilmişti. Dahası gizli olarak işlemlerini yürüten bu mahkemede sadece tek bir taraf yer alıyordu, o da hükümet temsilcisi ya da devlet. Bu tek taraflı ilişki, kaçınılmaz olarak hâkimler ile başvuruda bulunan taraf arasında doğal olmayan bir işbirliğine yol açtı. Aynı şekilde mahkemenin Turkcell'in muadili diyebileceğimiz Verizon şirketi veritabanlarına ve Amerika içerisinde yapılan iletişim verilerine FBI ve NSA için erişime onay veren kararı bu durumu ispatlar mahiyette. Kısacası terörle mücadele amacıyla alınan tedbirler kısa zaman sonra Amerikan toplumu aleyhine işlemeye başladı ve hedefli gözetim, ayrım yapılmadan tüm internetin denetlenmesiyle toptan gözetime dönüştü. Bugün Amerikan toplumu konuyu keyfi, orantısız ve denetimsiz bir şekilde kişisel mahremiyetin -dolayısıyla da anayasanın- ihlali penceresinden tartışıyor. Dev internet şirketleri, Senato üyeleri ve insan hakları aktivistleri, kişisel mahremiyeti koruyacak uygun ve daha şeffaf denetim ve gözetim mekanizmalarının kurulmasını talep ediyor. Öte yandan son dönemde yıldızı parlayan bugün 10.8 milyar dolar bütçesi ve 35 bin personeli olan NSA devasa büyüklüğe erişmiş bir yapı olan NSA dünyanın her noktasını gözetleme imkân ve kapasitesinden vazgeçmek istemiyor. Geçen hafta bu konuda Senato'ya iki önemli tasarı sunuldu. Önümüzdeki günlerde İstihbarat Komitesi'ne gönderilecek olan ilk tasarı, Amerikalıları koruyan ve istihbarat faaliyetini kısıtlayan önemli tedbirler getiriyor ve Facebook, Google, AOL, Microsoft, Apple, Yahoo gibi şirketler tarafından da destekleniyor. NSA destekçileri tarafından önerilen ve yasalaşan ikinci reform paketi ise ufak rötuşlar yapıyor

ancak öze ilişkin bir değişiklik getirmiyor. Kısacası, zenginliğimizi değil kimliklerimizi hedefleyen bu yeni alışveriş ve pazarlar herkes için pahalıya mal oldu.